

irodalmunk jóformán adós maradt. (»Magszoktam már« stb.) Nagyon kevesen írtak jobban a fizikai munkáról, mint ő. (»Rakodók«, »Gondolsz-e rá?«) És a társadalmi problémák merész, nyílt felvetése: a szerelem, a házasság, család, válás kérdései, amiről többnyire csak olcsó idilleket olvasunk. (»Szomorú szerelmes vers«, »Várakozás«, »Emlékezés tíz év előttré«, »Halotti beszéd«, »Népem, tanítsd te őt!...«) De rokonszenves kutató szenvedélye, mely gyárakba éppúgy elviszi, mint tábortüzhöz vagy boncterembe, hogy elményeit realizitikusan, sőt néha kissé naturalisztikus pontossággal közölje, adja át az olvasónak, s mindig hozzáfűzze a tanulást is: a maga nem egy-

szer szimplifikáló, vulgáris, de mindenképpen rokonszenves, pozitív, materialista nézeteit. (»Meditáció.«)

Jobbágy Károly kötete problematikus alkotás. Hibái tipikusak, erénye sajnos kevésbé — ezért kell vele foglalkoznunk. Végso benyomásunk nem lehet más: ez a sok ellentmondást hordozó kötet az ünnepi könyvhét egyik legkellemesebb meglepetése volt s méltán nyert elismerést a fiatal írók pályázatán. Bár minél többen olvashatnák országszerte, — aminek viszont, (s ez is külön probléma!) a kötet viszonylag magas ára éppúgy akadály, mint a rossz ismertetések és kritikák.

K. NAGY ISTVÁN

Fodor András: Mérlegen

Fodor András legjobb hírű fiatal költőink egyike, pedig ez az első önálló versekötete. Első díjat nyert vele a fiatal írók pályázatán. Kétségtől kiemelt kiemelkedő tehetség. Észreveszi a tájak, jelenségek szépségét; színeket, hangulatokat, finom részleteket remekül érzékeltet gondosan formált, izléses, igényes verseivel. Érzékenység, kifinomult izlés, formai készség, műveltség, nemes humanizmus: ezek a fiatal Fodor András jellemzői. Babits, Juhász, Kosztolányi, Tóth nyomán halad. Igazi »dunántúli« költő, ha van értelme az ilyen meghatározásnak, amin finom forma és nemes tartalom derűs, latin egyensúlyát értik. Még egy hasonlóan kétes értékű, mégis találó közhely kívánczik tollunkra vele kapcsolatban: *posztimpresszionizmus*, egy Bernáth, Egry, Szőnyi festészetével való rokonság jelzője. (Ami melleleg esztétikailag, stílustörténetileg is pontatlan meghatározása annak, ami túl van az impresszionizmuson, mégis sokat hordoz magával annak eredményeiből és kötöttségeiből.) Hangulati elemekkel teljes képszerűség, embernek és világnak látványszerűsége. Formai gondosság, ritmus és rím tökélye, metaforák gazdagsága, ötletes, de nem kihegyezett csattanók. Ez Fodor András költészete, de ha csak ez volna, nem lenne érdemes foglalkozni vele. Ezeket a kvalitásokat sokan elérték előtte is. Az ő költészetének többlete a fiatalos frissesség, ugyanakkor a mély átélés, együttérzés (világgal, tájjal, emberekkel), s ezen keresztül a szocialista humanizmus felé való fejlődés.

Mindezzel azonban mégsem vagyunk megelégedve. Helyenként programszerűnek érezzük, ismét máskor olyan, mintha csak *alibiként* utalna a táj és emberek megváltozott életére, hogy legyen *jogcíme* írni erről a tájról. S egyáltalán: ami a másik embert, a társadalmat, a népet, az országot illeti — mindig csak utalásokkal találkozunk. A munkával, a politikummal való közvetlen érintkezés nyomait nem látjuk. Aligha volna helyes, ha a költő más akarna lenni, mint *ami*. Nem egy versének így is tehetetele az erőszakolt aktualizálás. A fiatal költő azonban túlságosan *önmagára* figyelt. Ez az első lépés: a benyomások, élmények felfedezése és gondos, formás kifejezése. A látó kör így is tágul, már ebben a kötetben: a művészet (Bartók), szerelem, barátság élményein át. De a falu, a munka, a nép még mindig csak impresszió, legföljebb együttérzés. Jobban kell figyelni a világot s azt is, hogy miként jelenik meg ez a jobban átélt világ a költő lelkében. Le kell szoknia arról is, hogy másodlagos élményeket tegyen versei tárgyává. Ha csak azt fedezi fel a dunántúli tájban, amit mások már hasonlóan megírtak, akkor jobb, ha tollát nem veszi elő. Ebben a kötetben sok ilyen felesleges »utánérzés« van. Veszedelemes az a »dunántúli hagyomány« is, hogy a költő mindig megkeresi az egyensúlyt. Így hiányoznak az igazi megrendülések, nincsenek konfliktusok, egyenletes idilli hangulat lengi körül a verseket, — de nincs fejlődés sem.

Fodor legerősebb oldala formai tökélye. De ezzel sem szabad megelégednie. Gaz-

dagítania kell palettájának zinkészletét. S le kell szoknia a henye jelzők, töltelkszavak használatáról, melyekkel kevésbé él vissza, mint nemzedékének legtöbb költője, de éppen kivételes igényessége teszi kirívóvá az ilyen strófákat:

*A köztünk lapuló mező
virágos zöldje, fája, bokra, árka,
büjtatják még az éjszakát.
A szürke ég görbülve dől a tájra.*

Az idegenszerű többszám esetleg megengedhető folyóbeszédben —, de versben hiba. Az utolsó sor pedig felhívja figyelmünket arra: Fodor, hogy védekezzék az egyhangúság ellen, nem egyszer mondvaszinált eredetiségkedés bűnébe esik.

Hogy egy-egy henye szó mit árthat a versnek, arra példaként idézzük a »Rét« utolsó sorait:

*... így a legszebb még a táj is,
a megkívánt, hűvös magány is,
ha kissé emberi marad.*

A szépen formált sorokból kéri a *kissé* szó. Valószínűleg ritmikai okból került az utolsó sorba, ez azonban csattanószerű, s így a »kissé« valósággal külön hangsúlyt kap. Ilyenformán ez lesz a vers végző kicsengése: az a szép táj, ami »emberi«, de csak »kissé« legyen az, különben

már nem olyan szép. S ennek a befejezésnek kétesértékű humanizmusa annál is inkább így érvényesül, mert a vers egésze hasonló szemléletben fogant:

*S az árkok közt a szél ölen
lámcsak remegve él a táj.
Mozog a rét, mozgatja bent
a két paraszt, amint kaszál,
a boglyáknál a gyűjtő lányok
s állát a töltés oldalához
döccintgető szelíd tehén.*

Akár egy Szőnyi-képen: az ember csak a látvány egyik része; valami, ami kissé mozog a szép tájban, akárcsak a tehén, (nem több és nem kevesebb!) s beleilleszkedik az egész szépségébe. Mellesleg: a strófa vége ismét csattanószerűen van kihelyezve, éppen a *tehén* szóra, s e célból merészen vállalja a rossz szórendet s a sort kettétörő enjambemen-t.

Néhány sornál ennyit időzni: talán szórszálhasogatás. De ez a néhány sor nagyon jellemző: erényeivel és hibáival egyaránt. Fodor erényekben gazdag költő: formai érzéke és humanizmusa teszi azzá. Éppen azért kell kiküszöbölnie még meglévő formai hibáit s továbbfejlődnie a szocialista, tehát nem elvont humanizmus felé.

K. NAGY ISTVÁN

Wurmser—Mamiac: Budapesti levelek

Két jószemű, jó tollú francia író, André Wurmser és Louise Mamiac írt »Budapesti levelek« címmel, a fölfedezés ízével ható könyvet. Franciáknak — amint ők írják: »a legjobb és legrosszabb franciáknak« — írták könyvbegyűjtött leveleiket, de éppoly érdekes nekünk magyaroknak is. Az ő szemükkel, a velünk együttérző, de mégiscsak idegenből látogatott jóbarát szemével, szívével még jobban megismerjük hazánkat, az új Magyarországot, a szocializmust építő Magyar Népköztársaságot.

A könyv szerzői kitűnő publicisták. Kitűnő érzékkel, tehetséggel látják meg mai életünkben a legjellegzetesebb vonásokat, és azokat rendkívül elevenen, közvetlen, szinte regényszerűen olvasmányos stílusban írják le. Nem véletlen, hogy művük Franciaországban néhány hónap alatt teljesen elfogyott. S amily érdeklődéssel forgatták a franciák, ugyan-

olyan — ha nem nagyobb — érdeklődéstartarthat számot nálunk is, éppen az összehasonlítások, párhuzamok révén, amely hitelesebbé és érdekesebbé teszi ezeket a levélbe formált publicisztikai riportokat. Maguk a szerzők is ezt írják előszavukban: »Azzal, hogy megmagyaráztuk a franciáknak a magyar valóságot, egyúttal nagy vonalokban felvázoltuk a magyaroknak a francia valóságot«.

Nekünk szegedieknek külön is érdekességet jelent ez a könyv. Egyik fejezetét, egyik levelét ugyanis de Tournadre tábornokhoz, Szeged 1919-es volt francia katonai kormányzójához írták. Szellemesen frappáns leleplezése ez a horthysta államzafiságnak és a burzsoázia nemzetközi összefogásának a munkások, parasztok fölemelkedése és kulturális fölvilágosodása ellen. Ebben a de Tournadre-hoz intézett levélben olvashatjuk a következő részletet: